

63); és clar que tant aquest com els següents són de zones occitanes massa allunyades de Catalunya, perquè hi càpiga cap sospita d'un nom inspirat en el del castell i futura població del Maresme. El 1160: un Radolf *Matarós* en doc. del Roergue (Brunel, *Les plus anc. docs. en langue d'Oc*, 88.13), en un de l'any 1189, i també en el Roergue un NP *Mataró* i un altre Bernart *Mataró* (Brunel, o.c. 252.17, 253.10).

Mistral mateix, en el *Tresor dóu Felibrige*, ens cita un document del rei Renat de Provença. (S.XIV-XV), on signa Joan de *Materon*, com a funcionari del rei; i d'ell venia la família *Materoun*, nobles d'Avinyó, que ens ha deixat memòria en el *Pourtau Materoun* d'aqueixa ciutat: ens consta ja en un doc. de c.1400 i el *Portal Matharon* allà mateix (Levy, *Prov. Suppl.-Wb*.vi, 427b). I també a Gascunya n'ha quedat memòria, fixada en un NL: *Matarou*, llog. agre. al poble de Bize, al S. de St.Laurent de la Neste (H.Pyr.).

A Catalunya en tenim molts més testimonis com a NP, si bé en aquests ja no és tan clar que no poguessin ser extrems del NL del Maresme, puix que van darrere la prep. *de*, alguns, però, poden ser aplicacions directes del NP, com sigui que aviat aqueixa partícula fou presa com a barat símbol de noblesa (tal com els que avui es fan dir *De Francisco*, o *N. de Fúster*).

Però, de tota manera serà important citar-los, perquè aquí també els més antics són formes amb *e*: 1143: «*Sig. Raimundi de Metheró*» (*Cart.St.Cugat* III, 130); 1151: Ramon de *Materó*, a Bna. (*BABL* VI, 17); 1180: Berengatio de *Mataró* (*Cart.S.C.III*, 279); 1276: «*recognoscimus vobis A.de Materone ---*» (Soldevila, *Pere el Gran*, I, 2^a.part, 66); 1310: Poncius de *Materono*, cavaller enviat per Jaume II com llegat a Felip el Bell (Finke, *Acta Arag.* II, 885). «De la vila de Xàtiva --- ere'n sots-alcayt En Bernat de *Materó*, Cròn. del rei Pere el Cerimoniós (ed.Pagès 67.6).

Del NP n'hi ha una variant amb *-l-* per *-r-*, que sembla ser exclusiva d'Aragó. 1208: nom unimembre (doncs prenom o nom de fonts) d'un cavaller aragonès en doc.de 1208, a Jaca (*Libro de la Cadena*, p. 213): *Matalon* apareix sovint com testimoni en els docs. arag. de Pere el Catòlic, p. ex. en un de 1212 (*BABL* IV, 32). «*Matalonus* de Frescano», cavaller aragonès de Jaume I signa el 1211 en la capitulació del castell de Llorenç; i el 1220 un doc. relatiu a la V.d'Aran (MiretS., *El més antic doc.cat.*, p. 24; Reglà, *Lucha por Aran*, p. 164). Un «*Sig. Maibalo* decimero» en un doc. de 1015, dels fronterers d'Aragó, p.p. M. Duque (*Docs. de Ovarra* 22.18, *Machalo* err.). Sens dubte es tracta d'un manlleu aragonès del cat. i oc. *Mataró(n)*, amb el canvi de *r* en *l*, que es produeix sovint en els catalanismes i occitanismes castellans: el fet registrat en *EntreDL* (III, 164-165).³

Fins ara a penes ningú ha dit res de l'*ETIMOLOGIA* de *Mataró*. Només es va llançar una conjectura,

que era especiosa, però ja m'hi vaig declarar escèptic en el *DECat.* v, 529b, n.9. Es fundava en el nom de la ciutat ibèrica que aproximadament ocupava el lloc de *Mataró*: ILURO, -ON.

Altrament és un nom que no s'extingí del tot, i que a l'E.Mj. encara apareix alguns cops en la forma *Alarona* (encara a. 613 i 987, i més dades en Othmer (*BABL* VI, 331) i Ukert (p. 422); resultant de l'acus. ILURONEM, tal com *Barcelona* de BARCINONEM (cf. supra l'art. *Alaró*, que n'és duplicat baleàric); però només en quedaven algunes ruïnes, conegudes per tant com *Civitas Fracta* (veg.Balari).

D'altra banda és ben conegut el llogaret de *Mata*, que és un poc més amunt, a l'Est (veg. supra l'art. *Mata*, 2); nom també antic, que Balari (*Orig.* 202, n.7) ja documenta a la segona meitat del S.X, i que jo he citat (art. supra) en un document de 963. Però, com de *Mata* podia venir *Mataró*?!

La idea sembla venir d'un escriptor tan poc crític i erudit com el Baró de Maldà (*Excursions*, p.6, p.68). Li donà forma completa el Pare Fita (no en va Fita era d'Arenys, quasi mataroní) en un article del *Bol.Acad.de la Hist.* (XLI, 348-92). Imagina Fita que amb el nom de *Mata* s'havia sumat el d'*Alarona*, resultant-ne un **Matalerona* «contraïdo en *Mataró*». I afegia que el nom *Mataró* apareixia en aquella forma l'any 949. Aquí, però, tenim dret a mostrar-nos incrèduls: puix que no tenim prova d'aqueixa dada, ni de tal data, ni ell ens la dóna: el bon monjo (home molt llegit), quan cedia a la seva etimo-mania, perdia la crítica i acceptà força dades espúries o antedatades.

Aquí hi ha ben a la vista tota mena d'objeccions. Un nom ben mort, recordat només per alguns erudits, com *Alarona*, s'hauria empeltat a la cua del d'un llogaret veí. És clar que amb aqueixa fonètica barata del «contraïdo en ---» es va lluny... O més ben dit no es va enlloc: és l'etimologia de la vaga assonància, del «sonsonet».

Una ment sòbria diria: per què hem d'anar a pescar en temps remots l'*Alarona*, si tenim un nom que s'hi assembla més: el celebèrrim *Marathon*, que és quasi igual! Humorisme a part: ¿com *-ona* hauria donat *-eró*, i -URO(N) hauria donat la *-e-* de *Materó*, constant a tota l'E.MJ? Potser per això va idear el bon Fita aquella cita de *Mataró* que atribueix a 949. És un nom molt més recent: que, com NL, no apareix sinó més tard que el NP, tan ben documentat.

El fet d'haver-hi un lloc de nom *Mata* prop de *Mataró* no és indicatiu de res, puix que hi ha topònims *Mata*, a grapats, a tots els rodals on es parla català. En canvi el fet d'aparèixer el nom *Materó* o *Mataró* a Provença, i Gascunya sí que prova que aquest nom no té res a veure amb ILURO ni amb l'humil *Mata* d'aquest rodal.

No dubtem, doncs, a concloure que el nom de la ciutat de *Mataró*, després tan important, ve del ben establert nom de persona. Que no hi ha res de xo-